

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogrsko deželo za vsako leto 25 K, za pol leta 13 K, za četrt leta 6 K 50 h, za odes. mesec 2 K 50 h. Za Ljubljano s poštnim jamom na dom za vsako leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K, za eden mesec 2 K. Kdor hodi sam poji, velja za celo leto 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 5 K 50 h, za eden mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poštnina. — Na naročbo brez istodobne vpošiljatve naročnine se ne ozira. — Za ostanila plačuje se od peterostopne petit-vrste po 12 h, če se ostanilo enkrat tiska, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se trikrat ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvolé frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnitvo je na Kongresnem trgu št. 12. — Upravnitvu naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, ostanila t. j. administrativne stvari. — Vhod v uredništvo je iz Vegove ulice št. 2, vhod v upravnitvo pa s Kongresnega trga št. 12.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Vabilo

k

XVIII. redni veliki skupščini
družbe sv. Cirila in Metoda
v Litiji
v četrtek, dne 6. avgusta 1903.

Vspored:

- I. Sv. maša ob 1/2 10. uri v litijski cerkvi.
- II. Zborovanje ob 1/2 11. uri v salonu gosp. Oblaka.
 - 1.) Prvomestnikov nagovor.
 - 2.) Tajnikovo poročilo.
 - 3.) Blagajnikovo poročilo.
 - 4.) Nadzorništva poročilo.
 - 5.) Volitev jedne tretjine družbi- nega vodstva.

Po pravih izstopijo letos naslednji udje družbinega vodstva: 1. Ivan Murnik. 2. Martin Petelin. 3. Dr. Ivan Svetina. 4. Andrej Zamejic.

- 6.) Volitev nadzorništva (5 članov).
- 7.) Volitev razsodništva (5 članov).

Ljubljana, dne 15. julija 1903.

Prvomestnik: Podpredsednik:

Tomo Zupan. Luka Svetec.

Priloge:

- 1.) Dne 6. avgusta odhod iz Ljubljane z mešancem ob 6 uri 14 min. Dohod v Litijo ob 7 uri 22 min. Na izvolje je takoj po prihodu zajutrek na Pošti tik kolodvoru.
- 2.) Po zborovanju skupni obed v gostilniških prostorih gosp. Oblaka ob 1. uri. Radi obeda se je udeležencem zglasiti do 4. avgusta z naslovom: Odbor podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Litiji. Kuvert brez vina stane 3 K. Po obedu ob 4. uri izprehod v Šmartno.
- 3.) Odhod iz Litije proti Ljubljani z mešancem ob 8. uri 12. min.

Edinost v stranki.

Grof de Mun, vodja francoskih klerikalcev, se je že večkrat norca delal iz liberalnih strank vseh vrst, češ, da nimajo bodočnosti, ker med njimi ni prave edinosti, ker nimajo avtoritete, kateri bi se vsi uklonili, kakor jo imajo klerikalci in pa ker ni med njimi tiste discipline, kakor v stranki, ki jo vodi

kaka absolutna avtoriteta, kakor je pa- pež oziroma škof.

Ne da se tajiti, da je v teh trdit- vah nekaj resnice. Glede edinosti in discipline se s klerikalci ne more meriti nobena stranka, ker v nobeni stranki ni mogoče, da bi imel posa- meznik tako avtoriteto kakor na pr. kak škof. Neklerikalne stranke stoje vse na demokratičnem stališču. V vseh velja in mora veljati načelo, da so vsi somišljeniki ravnopravni. Kdor hoče v stranki imeti upliva in veljavo, ta si mora to pridobiti s svojimi sposobno- stimi, s svojim značajem, s svojo de- lavnostjo. Tako je povsod in to je tudi edino pravo.

Grof de Mun je pa tudi nekoč re- kel, da v liberalnih strankah ne vlada pravi „esprit du corps“, kvečjemu da vlada „esprit de la caste.“ Tudi v tem oziru je v njegovih besedah nekoliko resnice. V Belgiji in v Nemčiji vidimo, kam dovede, če ni v stranki teh last- nosti. V Belgiji in v Nemčiji so veliki podjetniki svojim interesom žrtvovali interese svobodomiselnosti, kulture in napredka, odtujili so stranke njihovemu pravemu poklicu in je upregli za delo v njihovo korist. „Esprit de la caste“ je zmagal, ker je bil iz- ginal pravi „esprit du corps“ in konec je bil, da so v Belgiji prišli na krmilo klerikalci, v Nemčiji pa so bili liberalci pri zadnjih volitvah poraženi na celi črti in je iz nekdanj tako mogočne stranke postala resna frakcija.

„Esprit du corps“ je pač prva stvar v vsaki demokratični stranki, samo živ in razvit „esprit du corps“ more v taki stranki nadomestiti abso- lutno avtoriteto, ki jo ima pri klerikal- calcih njihov škof.

Kar se tiče naše stranke moramo v obče reči, da so razmere v tem oziru dosti ugodne. Tako, kakor bi moralo biti, seveda tudi pri nas ni, a bila bi velika napaka, ko bi to prikrivali. „Esprit du corps“ bi vzprijelo uzorne discipline, ki vlada pri klerikalcih, moral biti pri nas vse drugače razvit, kakor pa je, ako hočemo doseči svoje cilje.

Povsod na svetu je tako, da niso vsi ljudje zadovoljni s svojo stranko, zlasti če je dotična stranka na krmilu. Vsem ljudem se pač ne more ustreči in vsaka stranka mora nositi konsekvence tega, da ta in oni kaj drugače želi, kakor stori stranka. Tudi v narodno-napredni stranki je tako in isto tako tudi pri klerikalcih. Kdor je imel kdaj priliko, pogledati za klerikalne kulise, tisti ve, da je tam jako mnogo nezado- voljnežev, ali to se jim mora priznati, da svoji stranki vzlic temu ne delajo težave. Seve da je to posledica okol- nosti, da imajo nad seboj škofa kot avtoriteto, ali kar doseže pri njih ta avtoriteta, to bi moral pri nas doseči „esprit du corps“.

A kaj vidimo? Dosti je takih, ki iz teh ali onih vzrokov niso zadovoljni s stranko, ali namesto da bi v stranki sami delali, da se zgodi, kar želijo, zabavljajo in ščujujejo ljudi proti lastni stranki. Ako mladi ljudje zabavljajo, to še nič ne škoduje, saj je pri civi- liziranih narodih ravno tako, kakor pri Indijancih, da mladiči, kakor od- rasejo, odstranijo starca. To je nar-avno in ostane vedno tako. Dobe se pa tudi odrasli ljudje, celo taki, ki zavzemajo v stranki važnejša mesta in ki delajo v stranki zgago, samo ker s svojimi nazori ne morejo prodreti. Če je kdo v svoji kari- jeri imel nesrečo, a stranka neče delati politike, kakor bi jo on iz osebne maščevalnosti rad želel, zato še ne sme v stranki delati pre- pivov. In če je kdo bil kdaj osebno razžaljen od kakega nasprotnika, zato tudi še ne sme zahtevati, da naj stranka zaradi tega spremeni svojo taktiko. Taki slučajji so se že zgodili in so stranki dosti škodovali. V demokratični stranki ne odloča kaka posamična oseba nego večina in tej se mora pokoravati vsakdo. Vso obsodbo pa za zasluzi, če se v takih slučajih stranko razdira.

Tudi med učitelstvom je na- stala struja, naj bi se učitelstvo organiziralo kot samostojna stranka

in se odcepilo od narodno-na- predne stranke. Ta struja sicer nima dosti pristašev, a začela se je in to se mora upoštevati. Kaj ho- čejo učitelji s tem doseči, nam je res neumljivo, kajti učitelji ne morejo sami sebe huje oškodovati, kakor če se ločijo od narodno napredne stranke. Kaj pa je danes glavna skrb te stranke? Glavna njena skrb je, kako in s čim bi se povisale uči- teljske plače. Stranka si nepre- stano beli glave, kako naj dobi za regulacijo učiteljskih plač potrebnih sredstev. Ča se učiteljstvo organizira kot samostojna stranka, odvzame nar-odno-napredni stranki največjo skrb. Radovedni pa smo, kdo bo v tem slučaju prevzel to skrb?

Prav napram učitelstvu je sta- lišče narodno-napredne stranke tako, da imajo učitelji pač vse vzroke, se te stranke kar najtesneje oklepali. Kajti pozitivna korist, ki jo ima stranka od učiteljstva, je razmeroma jako majhna. Vsa čast tistim uči- teljem, ki res za stranko delajo in razširjajo njene ideje. A koliko jih pa je? Velika večina učiteljev je v političnem oziru indiferentna. To se vidi pri raznih volitvah. Saj mi ni- kakor ne zahtevamo, da bi šli uči- telji za narodno-napredno stranko v ogenj in nikomur ne zamejimo, da neče posnemati Jakliča in njego- vega nastopanja, konstatirali smo to samo v dokaz, da stranka od uči- teljstva nima tega, kar se časih misli in zakaj je ne vznemirja vest, da se hoče ustanoviti samostojna uči- teljska stranka.

Pojavi, o katerih smo govorili, niso taki, da bi imeli poseben po- men za stranko. Taki pojavi se pri- merjajo povsod, a povsod so le do- kaz, da so v dotični stranki tudi ljudje, ki nimajo tistega, kar je grof de Mun imenoval „esprit du corps“. Tega duha pa je treba v stranki gojiti, kajti le kjer vlada tak duh, tam je stranka kompaktna, edina in sposobna rešiti velike naloge. Vzlic omenjenim posamičnim pojavom

lahko rečemo, da je narodno-napredna stranka v tem oziru še dosti edina in solidarna. Če ostane tako, kakor je bilo doslej, se klerikalizem zaman trudi, da bi naše falange podrl.

Velika kriza.

V habsburški monarhiji je na- stala tako velika kriza, kakor je že desetletja ni bilo. Ne gre se le za osebe ali za posamične zakone, marveč za podlago cele monarhije, za dualizem Niti Körber, niti Khuen ne vesta, kako bi spravila pod streho avstro-ogrsko nagodbo in revizijo brambnega zakona. Körber je v naj- večjih stiskah. V Gališki se je za- čela vojna proti njemu, državne bla- gajne so prazne, ravnovesje v pro- računu je v nevarnosti, v parlamentu pa ima opraviti ne samo s češko ob- strukcijo, nego tudi z opozicijo raz- nih drugih strank. Na svoji strani ima samo 134 glasov združenih Nemcev. Tudi če bi se mu posređilo si zagotoviti vseh 66 poljskih glasov, bi imel šele 200 mož na svoji strani in bi mu manjkalo 13 glasov do nadpolovične večine, katere bi mo- ral dobiti ali pri tirolskih klerikalcih, ali pri Lahih ali pa pri čeških vele- posestnikih. A kaj bi mu ta slabotna večina pomagala proti češki obstruk- ciji, ki sama lahko prepredi vse »državne potrebe«, v prvi vrsti na- godbo in brambni zakon. Proti temu ni pomoči ne z novimi volitvami, ne s § 14 In enako težak je položaj ogrske vlade. Tudi ta ne ve, kako bi si pomagala iz stiske. Vojni mi- nister Pittreich je prišel v Budim- pešto, da se posvetuje z ministrskim predsednikom zastran narodnostnih zahtev opozicije glede armade in pojde potem v Ischl poročat cesarju. Brez dvoma se odloči pri ti priliki, kako bo smel Khuen-Hedervary po- stopati, ali se bo moral lotiti boja proti obstrukciji, boja, čigar izid je popolnoma negotov, ali se zgodi nova kapitulacija. »Narodni Listy« sodijo, da zmagajo Madjari in da se

LISTEK.

Jan Lego.

Star, visok gospod s srebrno, lepo brado, s še vedno ravnim pokončnim držanjem in živahnim govorom, tak je Jan Lego. Njegova soproga je dro- bna, ljubezniva in ginjeno poslušna pripovedovanja svojega moža, o tem njegovem dolgem življenju, v kate- rem je toliko delal in se trudil. Oba vas sprejmeta prijazno, kadar pridete, posadita vas k mizi, postrežeta vam z vinom in zakuski. Toplo je v sobi, domače. Staro, priprosto pohištvo, beli čipkasti zastori, po stenah stare oble- dele fotografije, vse vas spominja na one sobe naših meščanskih družin tam doli na jugu.

In ko se malo razgovorite, po- kaže vam stari gospod vse one mno- gotere diplome naših društev: »Ljub- ljanskega Sokola«, »Narodne šole« in mnogih drugih, ki vise po stenah in vas prestavijo nakrat v ono dobo pred desetletji, ko se je začel prepored našega naroda Lego je bil takrat eden prvih buditeljev naših. Rad se spominja onih časov, društev, ki

so se takrat zakladala, petja sloven- skega, ki se je takrat zaslizalo, čit- talnic, ki so začele zbirati okrog sebe inteligenco, da se ne potuji in pogermani. Rad se spominja onega svojega delovanja doli pri nas in s solznimi očmi vam čita priznalna pisma, častne diplome, ki so mu jih poklonili Slovenci tedaj, v priznanje in v zahvalo za njegov trud.

Ljubi nas, Slovence, in vse svoje življenje, svoje moči je posvetil, da govori, pripoveduje o nas, našem zna- čaju, naši domovini in o vsem, kar je našega.

— Vidite, mnogi mislijo tu na Češkem, da sem Slovenec, — mi je dejal. — Bil sem pred leti doli pri vas in ko sem se vrnil, zastavi me ta in oni na ulici: »Ste bili pač srečni, da ste videli zopet domače kraje«, so me pozdravili in čudili so se, ko sem rekel, da sem Čeh.

Ali vendar tisti prvi časi, ki jih je preživel pri nas, so bili težki in grenki. Pripovedoval mi je to. Skoro pred petdesetimi leti je bil prišel v Kamnik. Obljubila se mu je služba kancelista, ali ko je prišel doli, sedel je že drugi na njegovem mestu. In še vesel je moral biti, da so ga pri-

držali za diurnista po 25 gld. na mesec. Trda mu je bila takrat Skrb je imel, vsi so ga pisano gledali, sli- šal je, da je tujec, »Peme« in da bi ne bilo škoda, da bi bil ostal tam, kjer je bil. Tako hudo mu je bilo, da je šel enkrat ven za mesto, legel pod drevje in se jokal, kakor otrok.

Šele pozneje v Ljubljani in v Trstu, je našel svoj pravi delokrog, kjer je mogel razširjati ideje, ki jih je prinesel iz Češke, o narodnem ponosu, o koristi narodne vzgoje, nar-odnega speva in čtiva.

Levstikov prijatelj je bil in Ce- gnarju je pomagal prevajati »Babico« od Božene Němcove. Moj Bog, kje so tisti časi! ...

Še, ko je bil doli pri nas, je pi- sal v razne češke liste informativne članke o naših razmerah. In pisal je z vnmemo, z resničnim zanimanjem in ljubeznijo.

Leta 1857. je prišel k nam, a leta 1873 se je vrnil nazaj v Prago. In tu je razvil živahno gibanje za nas, seznanjal je Čeha z nami in bu- dil zanimanje za nas. Predaval je v ameriškem klubu žen, v umetniški besedi, v Slaviji in v drugih društvi- h o našem narodu, o naši literaturi, o

Bleiweisu, o naših narodnih pesmih in naši lepi domovini.

Danes mi mlajši niti ne znamo prav oceniti to delovanje. Narodnostno orodje se je že malo pomirilo, ljud- stvo je zavednejše in naše težnje, naše delovanje se ne ograňuje več samo na narodnostno polje, druge ideje nas vznemirjajo. Ali takrat, pred desetletji je stopilo vse drugo v ozadje pred velikim vprašanjem narodnost- nega obstanka in simpatije, ki so se takrat v Češki širile za nas, so nam bile mila in dobrodošla zaslomba v naših prizadevanjih.

Lego je bil takrat v Pragi nekaj naš slovenski konzul. Vsem je dajal informacije, vsakemu povabilu, da predava o nas, se je odzval z vese- ljem. Svoja predavanja si je vselej vestno in temeljito pripravil in vsako od njih je bilo resničen in zvest obraz našega dejanja in nehanja. Po- kazal mi je ta predavanja s pobledele tinto lepo in pazljivo napisana v zve- zke. Papir je že rumen, star, prepe- rel ali tisto, kar je zapisano, bi bilo tudi še danes po tolikih letih zani- mivo in informativno. Tudi sloven- ščino je poučeval cela štiri leta in imel je enkrat celih sto in šest učen-

cev. Ni mu bilo za trud in kakor uradnik, vezan po pisarniškem delu in z majno plačo, ni štedil nikdar s časom in trudom, kadar nam je mo- gel kaj prospeti.

Da bi tudi pri nas dom azbudil enako zanimanje za Čeha, kakor ga je on vzbujeval v Pragi za Slovence, pošil- jal je našim dijakom češke knjige, da bi se naučili jezika in poznejše črpali koristi zase in za svoj narod, ne le iz češke literature, ampak sploh iz vseh pridobitev čeških na kultur- nem in gospodarskem polju. Preko sto knjig je poslal doli iz svojih last- nih, jako skromnih materijelnih sred- stev. Vsaki knjigi je priložil kratek navod o čitanju češkega jezika in njegovih najglavnejših posebnostih. Ljubljanskemu gimnaziju in drugim našim šolam je pošiljal razne mine- ralne zbirke, v učiteljskih krogih je znal probuditi agitacijo za razširje- vanje mladinskih spisov; od njega je tudi misel častnih nagrad za take dobre pedagoške spise.

Napisal je jako dober slovarček slovenskega jezika s slovnico za Čeha in leta 1887, o priliki prvega izleta Če- hov na Slovensko, je napisal priročen in jednat kažipot po naši domovini.

